

3. Проданчук, М. Адаптація даних бухгалтерського балансу до запитів управлінської системи у глобальному економічному середовищі [Текст]/ М. Проданчук // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – № 10. – С. 7-17.

УДК 657

Федишин Людмила

магістр

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець - Подільський

ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ І КРЕДИТОРАМИ

Анотація

У статті розглянуто питання організації обліку розрахунків з дебіторами і кредиторами та проблеми які виникають під час роботи з ними.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, довготермінова дебіторська заборгованість, поточна дебіторська заборгованість.

В умовах ринку надзвичайно важливе значення в забезпеченні ефективності функціонування підприємств має раціональна організація здійснення розрахункових операцій. Прискорення оборотності грошових коштів – один з важливих шляхів поліпшення фінансового становища виробничих господарюючих суб'єктів. Введення в дію національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні зумовило принципово новий підхід до обліку дебіторської заборгованості.

Згідно П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

Керуючись вимогами П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» всі підприємства (крім бюджетних) в бухгалтерському обліку повинні відображати інформацію про дебіторську заборгованість окремо по двох видах:

- довготермінова дебіторська заборгованість;
- поточна дебіторська заборгованість.

Дебіторська заборгованість є поточною при наявності наступних ознак:

- 1) виникнення її під час нормального операційного циклу;
- 2) погашення в межах 12 місяців з дати балансу [6].

Дебіторами називаються юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів, оцінених у грошовому вимірнику. Дебіторською вважається заборгованість, яка виникає в ході взаємовідносин підприємства з економічними агентами (юридичними і фізичними) і належить даному підприємству на певну дату. Боржники зобов'язані погасити дебіторську заборгованість на основі укладених між економічними агентами договорів [1].

Відповідно до положень стандарту бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» активом можна вважати лише таку заборгованість, за якою існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена їх сума. Тобто економічні вигоди (гроші) підприємство отримає, якщо боржник не відмовиться від оплати і погашення боргу в установлені строки позовної давності (3 роки) [6].

Якщо покупцю надається відстрочка платежу за продукцію, то різниця між справедливою вартістю дебіторської заборгованості та номінальною сумою (вказаною в документі постачальника) визнається також дебіторською заборгованістю. Різниця визначається за нарахованими доходами (процентами) у період їх нарахування (нараховуються проценти і відображаються в документі, яким оформлено реалізацію продукції).

У балансі дебіторська заборгованість показується загальною сумою за чистою реалізаційною вартістю (сума заборгованості за продукцію (роботи, послуги) за мінусом резерву сумнівних боргів) [1].

Резерв сумнівних боргів нараховується з метою покриття не повернутих дебіторами з різних причин сум заборгованості (банкрутство, закриття за рішенням суду, форс-мажорні обставини – не передбачувані, непереборні перешкоди (війни, блокади, страйки, стихійні лиха, техногенні катастрофи)).

Резерв сумнівних боргів можна розрахувати двома методами:

- виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Перший метод базується на інформації про платоспроможність дебіторів, яка оприлюднюється в засобах масової інформації, а підприємство веде досьє на кожного з них. Вивчення динаміки показників балансу дебіторів дозволяє, у певному діапазоні ймовірності, визначити рівень неповернення боргів. Процент неповернення боргів необхідно розрахувати і затвердити підписом керівника організації.

Другий метод ґрунтується на припущенні, що тенденція неповернення боргів, яка визначається за минулий період, збережеться надалі. Період спостереження за тенденціями неповернення боргів може становити від півроку до трьох років.

Сума резерву відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат. Списання безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги проводиться за рахунок використання резерву сумнівних боргів:

Дт. 38 «Резерв сумнівних боргів»;

Кт. 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Безнадійною вважається заборгованість, відносно якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув термін позовної давності.

Якщо резерву виявиться недостатньо для списання безнадійної поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, то сума відноситься безпосередньо на інші операційні витрати:

Дт. 949 «Інші витрати операційної діяльності»;

Кт. 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Сума, що надійшла від дебіторів і була раніше визнана безнадійною, включається до складу інших операційних доходів з одночасним зменшенням резерву сумнівних боргів:

Дт. 38 «Резерв сумнівних боргів»;

Кт. 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Основним законодавчим актом, який прямо регулює облік дебіторської заборгованості є П(С)БО 10 [6]. Решта законодавчих актів розглядають дебіторську заборгованість як об'єкт податкового обліку, її відображення в звітності підприємств та вказують конкретні рекомендації в певних питаннях. Від початку формування ринкових відносин в Україні і досі існує багато актуальних питань, пов'язаних з обліком дебіторської заборгованості [7].

По-перше, слід відмітити, що для прийняття зацікавленими особами адекватних та вчасних рішень щодо існуючої політики управління в процесі антикризового регулювання фінансово-господарського стану істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання та складання рекомендацій щодо її попередження.

По-друге, невирішеними є проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. До того ж, застосовувати у наших умовах традиційні за кордоном методики аналізу дебіторської заборгованості не завжди доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної і доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами.

Вирішення сучасних проблем обліку розрахунків із дебіторами повинно бути врегульоване підприємством щоб реалізовувати свою продукцію шляхом надання знижок чи пропонуванням передплати або ж створенням резерву сумнівних боргів [7].

Отже, проблема обліку дебіторської заборгованості полягає в тому, щоб не допустити прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної. Правильно організований бухгалтерський облік повинен мати таку систему рахунків, яка б достатньою мірою відображала і характеризувала всю господарську діяльність з вимушеною конкретизацією.

Список використаних джерел

1. Бабіч, В.В. Фінансовий облік (облік активів) [Текст] : навчальний посібник / В.В.Бабіч, С.В.Сагова. — К.: КНЕУ, 2006. — 282с.
2. Вареня, В. Особливості розрахунків наперед [Текст] / Ю.А.Вареня // Главбух. – 2010. – №3. – С.60-63.
3. Кіяшко, О.М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю. Актуальні проблеми економіки -2009-№3(93). - С. 190-196.
4. Коваленко, А.М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських

підприємствах України / А.М.Коваленко // Дн – ськ: ВКК «Баланс – Клуб». – 2009. – 736 с.

5. Орехова, А.І. Особливості управління дебіторською заборгованістю [Текст]/ А.І.Орехова // Матеріали науково – практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (20-29 квітня 2009р.). – В 3т./Т.ІІ. – Суми: Видавництво «Довкілля», 2009. – С.80-81

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» : Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 №237, зі змінами і доповненнями.

7. Попазова, О.В. Тенденції змін дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості на сільськогосподарських підприємствах України // Агросвіт. – 2008. – №7. – С.40-44.

